

Stortinget
Helse- og omsorgskomiteen
Innsendt elektronisk 11.10.2023

Dato
11.10.2023

Merknader fra Mental Helse til statsbudsjett 2024 (kapitler fordelt til helse- og omsorgskomiteen)

Regjeringen beskriver selv at «psykiske plager og lidelser regnes som en av våre største folkehelseutfordringer». Da må vi satse mer for de som sliter mest. Og vi må forebygge bedre og mer effektivt. Vi må bruke offentlige midler på tiltak som faktisk virker, er kunnskapsbaserte og fører til økt forebygging og bedre behandling innen psykisk helsevern.

Regjeringen har nedsatt mange ekspertutvalg innenfor helseområdet som har gitt gode anbefalinger og sørget for at regjeringen selv har et godt kunnskapsgrunnlag for å gjøre de riktige tingene. Mental Helse forventer at denne kunnskapen også kommer til uttrykk når statsbudsjettet skal vedtas i Stortinget.

Det er et stort behov for kommunale lavterskeltilbud uten at man trenger henvisning fra lege, hvor man kan få rask hjelp fra et tverrfaglig team. Det er god forebygging, så vi er overrasket over at regjeringen kutter ut Rask psykisk helsehjelp, men istedenfor skal kommunerammene økes med 150 mill. Kommunene sliter allerede med å oppfylle lovpålagte krav, og en økning i rammene vil føre til at flere får hjelp raskt. Derfor må midlene øremerkes til «Lavterskeltilbud for psykisk helse og rus» i kommunene.

Kap. 732 Regionale helseforetak, post 72–75 Basisbevilgning til regionale helseforetak

I forslag til statsbudsjett står det at «Av beløpet på 2 540 mill. kroner, foreslås det 40 mill. kroner til samhandlingstiltak i Helse Nord og 110 mill. kroner til døgntilbud i psykisk helsevern, med særlig vekt på barn og unge og de med alvorlige psykiske lidelser.»

110 mill. kroner betyr 15-20 døgnplasser på landsbasis, og det veier ikke opp for de over 100 døgnplassene som forsvant da regjeringen avvirket fritt behandlingsvalg fra og med 2023.

Over 3000 døgnplasser har forsvunnet de siste 20 årene, uten at tilsvarende poliklinisk tilbud er bygget opp i kommunene.

Køene er lange, og pasienter blir utskrevet for tidlig. I 2022 var den gjennomsnittlige ventetiden for voksne innenfor psykisk helsevern på 50,4 dager på nasjonalt nivå. Gjennomsnittlig ventetid for barn og unge nasjonalt var **53,5 dager i 2022**. I Helse Midt-Norge var det over 70 dager.

Side 1 av 4

Mennesker som er dømt til tvunget psykisk helsevern fyller opp vanlige døgnplasser, så behovet er svært mye større enn det regjeringens forslag legger opp til.

Mental Helse ber helse- og omsorgskomiteen om at døgnkapasiteten innenfor psykisk helsevern økes med 1000 plasser i løpet av de neste 10 årene, hvor brukerstyrte senger utgjør en betydelig andel av dette.

Kap. 714 Folkehelse, post 79 Andre tilskudd

Regjeringen kutter 10 mill. i tilskuddsordningen Psykisk helse i skolen, for å bruke det til utvikling av det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i det nye læreplanverket.

Istedenfor å satse på forebygging i skolen som faktisk virker, vil regjeringen gi lærerne flere oppgaver. Elevene skal lære om psykisk helse fra en bok fremfor å få praktiske verktøy for å håndtere livets opp- og nedturer. Det er synd for Mental Helse og andre organisasjoner som driver god forebygging gjennom kunnskapsbaserte skoleprogrammer.

Mental Helse ber komiteen om å øke tilskuddsordningen «Psykisk helse i skolen» med 20 mill.

Kap. 765 Psykisk helse, rus og vold, post 71 Brukere og pårørende mv

Tilskudd til bruker- og pårørendeorganisasjoner på psykisk helse-, rus-, og voldsfeltet er i regjeringens forslag redusert med 15 mill. (en videreføring av kuttet i revidert statsbudsjett for 2023). Regjeringen skriver selv at «Tilskudd til bruker- og pårørendeorganisasjoner på psykisk helse-, rus-, og voldsfeltet er av stor betydning for å fremme brukermedvirkning, og virksomhetene er avhengige av tilskudd for drift.» Kuttet og ikke minst omleggingen av tilskuddsordningen har fått store konsekvenser for organisasjonene. Mental Helse har stor forståelse for at bruk av offentlige midler må treffe effektivt, men i en tid hvor organisasjonenes innsats er avgjørende for om regjeringen når egne mål på feltet, er det kontraproduktivt å kutte i tilskudd til organisasjonene.

Mental Helse ber om komiteen om å styrke tilskudd til bruker- og pårørendeorganisasjoner med 30 mill.

Mental Helse foreslår: at Helse- og omsorgskomiteen ber om at Helsedirektoratet tilføres midler til å utdanne brukerrepresentanter på politisk/systemnivå.

Verdensdagen for psykisk helse er Norges største opplysningskampanje om psykisk helse. 3300 har markert Verdensdagen for psykisk helse i år. Aldri har så mange engasjert seg for varige forebyggende tiltak for psykisk helse. Til tross for det voksende engasjementet ble bevilgningene til Verdensdagen for psykisk helse redusert med 2,3 millioner i saldert statsbudsjett for 2023. Kuttet er videreført i forslag til statsbudsjett for 2024. Kampanjen bør heller styrkes og utvides til å inkludere flere kunnskapshevende tiltak.

Mental Helse ber komiteen om at tilskuddet til Verdensdagen for psykisk helse økes til 9,6 millioner.

Kap. 765 Psykisk helse, rus og vold, post 72 Frivillig arbeid, hjelpetelefoner mv.

Det er positivt at regjeringen viderefører justeringen i revidert statsbudsjett for 2023.

Omleggingen som ble gjort i statsbudsjett 2023 har fått store konsekvenser for Mental Helses svartjenester. Under halvparten av alle henvendelser som kommer til våre ulike tjenester blir besvart. Vi har måttet gå til oppsigelser og reduserte åpningstider på enkelte tjenester.

Selv med justeringen gjort i revidert statsbudsjett 2023 opplever at vi ikke klarer å svare alle de som henvender seg til oss for hjelp, enten det er på telefon eller chat. Hittil i år har vi fått 275 971 henvendelser. Behovet er enormt. Vi holder åpent når alt annet er stengt, og redder liv hver dag.

Primært foreslår Mental Helse at man satser på de etablerte tjenestene innen forebyggende psykisk helsearbeid og at Mental Helses hjelpetelefon øremerkes over statsbudsjettet eller sikres en tilskuddsgaranti.

Sekundært: Mental Helse ber komiteen om at Kap. 765 Psykisk helse, rus og vold, post 72 Frivillig arbeid, hjelpetelefoner mv. økes med 80 mill.

Verbalforslag

Tvangsbegrensningsloven

I 2019 kom forslaget om en felles tvangsbegrensningslov som samler «Lov om spesialhelsetjenesten» og «Lov om pasientrettigheter», samt all tvangslovgivning innenfor helse- og sosialtjenesten, i en felles lov. Det er på høy tid at tvangsbegrensningsloven innføres, og at helsetjenesten samtidig settes i stand til å forebygge tvangsbruk. Kommuner, institusjoner og virksomheter må tilføres ressurser for å settes materielt og personmessig i stand til å oppfylle lovens intensjon om plikt til forebygging og retten til et tilrettelagt tjenestetilbud. Herunder må medisinfire alternativer utbygges.

Det må tilføres ressurser til opplæring av personell for å kunne jobbe med frivillige og tillitsskapende tilbud både i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Mental Helse foreslår: Helse- og omsorgskomiteen ber om at regjeringen iverksetter tvangsbegrensningsloven, med anbefalingene fra tvangsbegrensningsutvalget.

Selvmordsforebygging

Youth Aware of Mental health (YAM), som på norsk kan oversettes til «Ungdoms kunnskap om psykisk helse», fremmer samtale og diskusjon, utvikler ferdigheter for å møte livets vanskeligheter og øker kunnskap om psykisk helse. Elevene lærer å håndtere og snakke om temaer som stress, kriser, depresjon og selvmord.

Siden de første instruktørene ble utdannet i 2019 har 2000 skoleelever i Norge gjennomgått undervisningen, med gode tilbakemeldinger. Bedre klassemiljø og mer åpenhet blir trukket frem som positive effekter fra skolene. «Nasjonalt forum for forebygging av selvmord» har anbefalt et eneste tiltak fra Regjeringens handlingsplan for forebygging av selvmord; YAM.

Et samlet fagmiljø anbefaler dette som et tiltak som bør iverksettes.

Mental Helse foreslår: Helse- og omsorgskomiteen ber regjeringen om å vurdere innføring av YAM i alle ungdoms-/videregående skoler.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen /s/
Landsleder

Linda Berg-Heggelund /s/
Generalsekretær